

Dwight D. Eisenhower

Í 1954 ráddi Lyndon Johnson honum frá at senda hermenn til Vietnam.

John F. Kennedy

Keddur av, at atlanin um innrásina í Svinavíkini ikki kom alment fram.

Lyndon B. Johnson

Mestari í at siga eitt og so at gera nakað heilt annað.

Richard M. Nixon

Stjórn hansara ger alt fyri at loyniligu skjelinu kunnu dylast

Vietnam-frágreiðingarnar

Líknandi sak ikki verið í meir enn 200 ár

»Kongressin hevur ikki loyvi til at gera lógir, sum skerja talu- og skrivifrælsið.«
Soleiðis stendur í stjórnarskipan USA's

Royndin hjá amerikansku stjórnini at banna almannakunngerðingini av loyniligi Vietnam-frágreiðing ævur onki fordómi í amerikanskari søgu, skrivar Reuter.

Eftir at »New York Times« hevur kunngjørt ein part av loyniliga frágreiðingini um Vietnam, var við rættin avgjørt fyribils at steðga framhaldi av almannakunngerðingunum av frágreiðingini. Stjórnin vil tó hava sett í verk eitt varandi forboð at kunngera meir.

»New York Times« sigur, at forboðið er ólóglig skerjing av rettinum til pressufrælsi, og teir hava í hyggju at fylgja sakini upp til hægsta rätt.

Í amerikansku stjórnarskipanini stendur: »Kongressin hevur ikki loyvi til at gera lógir ... sum skerja talu- og skrivifrælsi«.

PRESSUFRÆLSI

»New York Times«-sakin verður helst tann mest týðningarmesta sak víðvikandi pressufrælsi í USA í meir enn 200 ár.

Tað amerikanska lógmalaráðið hevur at halda seg til í sakarmálinum er njónaralógin, sum sigur, at tað er ikki loyvt fólk, sum eru vitandi um stjórnarloynidómar, at lata teir víðari til fólk, sum ikki hava møguleika til at kenna hesar loynidómar.

Lógmalaráðið heldur, at tað kann skaða USA um blaðið heldur fram við at kunngera fleiri av skjølunum.

Tað týðningarmesta fordómi í amerikanskari søgu, har stjórnin royndi at nýta dómstólarnar til at skerja pressufrælsi, hendi fyri umleið 240 árum síðani, tá Amerika enn var bretskt hjáland.

Í 1734 legði bretska guvernururin í hjálandinum New York sak fyri ærskemming móti John Peter Zenger, hvørs blað »The New York Weekly Journal« hevði havt álop á fyrisingina. Sakin endaði við, at blaðmaðurin var frikendur, og at pressan fekk rätt til at vera til uttan at staturin stuðlaði ella góðtók tað sum skriva varð. Ein prinspsak um tað friu pressuna.

STJÓRNARSKIPANIN

Í 1789 var hetta prinsippið sett í grein 1 stjórnarskipannar broytingina, sum kom at galda

frá 15. des. 1791. Thomas Jefferson, sum var upphavsmaðurin til nýggju stjórnarskipanina, segði, at ein fræls pressa var enn týðningarmiklari enn ein fræls stjórn.

SJÁLVBODIN SENSURUR

Sjálvt meðan seinri heimsbardagi var í hæddini, var bert talan um sjálvbodnan sensur. Blóðini bóru, sum nú, alla

Sakforarnir hjá NEW YORK TIMES, frá vinstri Floyd Abrams og Lawrence McKay, frammanfyri forbundsdómstólin í New York.

Við teirri stjórnarfyriskipaðari trygðini at henda ikki kann skerja pressufrælsi, og eftir teimum seinastu hægstarættaravgerðunum at doma, er tað næstan ikki gjørligt at leggja sak móti einum fyri ærskemming.

Tað, sum ger sitt til at henda sak, sum nú er fyri, er tað, at eitt blað fekk forboð at kunngera nakað áðrenn tað longu er kunngjørt.

Við teirri stjórnarfyriskipaðari trygðini at henda ikki kann skriva varð, men einki varð gjørt fyri at forða almannakunngerðini. Blóðini gjørdur sjálvi av, ikki siga frá hendingum sum kundu haldast at koma fíggjindunum til hjálpar.

Í juni 1942 skrivaði ein blaðmaður frá »Chicago Tribune« eina søgu um bardagan við Midway Island, og greiddi so gjølla frá japansku atlanini, soleiðis at haldast kundi,

at USA visti alt um hvat japanarar ætlaðu sær. Tað visti seg seinri, at tað blaðmaðurin hevði skrivað var satt, men tað visti hann ikki tá hann skrivaði greinina, men hann var bert heppin í sínum gitinum. Stjórnin var tá bangin fyri, at japanarar skuldu halda at teirra loynidómar vóru amerikunum kunnugir, og vildi tí hava sak móti blaðnum. Tað kom tó ongantíð so langt, við tað, at blaðið visti á, at tað onga lóg hevði brotið. Heldur ikki vóru royndir gjørdar til at steðga blaðnum áðrenn tað varð prentað.

SVINAVÍKIN TAGD BURTUR

Í 1961 hevði »New York Times« skjól, har tann ætlaða innrásin á Cuba var fyrireikað. Ein av blaðsins medarbeidarum, Clifton Daniel, hevur seinri sagt, at teir gjørdur av, onki at siga um hetta.

Sambært Clifton Daniel, var John F. Kennedy fyrr, forseti keddur av, at blaðið ikki hevði gjørt lesarum sínum kunnugan við atlaninar um innrás á Svinavíkina á Cuba, tí hetta hevði møguliga spart USA eitt tap.

KELDURNAR

Keldurnar til almannakunngeran av teimum loyniligu skjølunum er eitt annað mál í aktuella sakini móti »New York Times«. Hvat hendir tá myndugleikarnir krevja, at blaðið sigur hvaðani teir hava fingið skjølini?

Nógvir amerikanskir statir hava serligar lógir, sum verja keldurnar hjá blaðmonnum, og gevir pressumonnum somu framhjárættindi sum prestar, leknar og advokatar hava. Men tilíkar lógir eru ikki á forbundsplani.

Amerikanskir blaðmenn hava síðvandið noktað fyri at uppgæva kelduna, eisini um teir hava fingið fongsulsrevsing fyri ærskemmandi skrivning um rettin.

СЦЕНА У ЗАМОРОСКОГО ГОРОДИЩЕГО.

Sovjettiska blaðið »Pravda« hevði hesa mynd til hendingina um loyniliga Vietnam-frágreiðingina. Stjórnarumboðmaðurin, sum í øðini litur niður í »New York Times« rópar pappírs-svin.

Рис. В. Фомин.